

Spolufinancovaný
Európskou úniou

PROGRAM
SLOVENSKO

ÚRAD SPLNOMOCNENCA VLÁDY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY
PRE ROZVOJ OBČIANSKEJ SPOLOČNOSTI

Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti

Uplatňovanie princípu partnerstva vo vzťahu k občianskej spoločnosti – integrovaný územný mechanizmus

Hodnotiaca správa

Hana Mravcová & Alena Petrželková

2025

Obsah

Úvod	3
Rámec uplatňovania princípu partnerstva a východisková situácia	4
Tvorba IÚS a zapojenie subjektov OS	8
Mechanizmus výberu a nominácií subjektov OS do územných orgánov	10
Nastavenie územných orgánov vo vzťahu k uplatňovaniu princípu partnerstva	11
Odporúčania pre nové programové obdobie 2028 - 2034	23
Dizajn a použité metódy evaluácie	25

Zoznam použitých skratiek a pojmov

AK UMR - administratívne kapacity udržateľného mestského rozvoja

IÚI - integrované územné investície

IÚM - integrovaný územný mechanizmus

IÚS - integrovaná územná stratégia/ integrované územné stratégie

IROP - Integrovaný regionálny operačný program

Kódex partnerstva - Delegované nariadenie Komisie (EÚ) č. 240/2014 zo 7. januára 2014 o európskom kódexe správania pre partnerstvo v rámci európskych štrukturálnych a investičných fondov

KR SPR - Kooperačná rada strategicko-plánovacieho regiónu

KR UMR - Kooperačná rada udržateľného mestského rozvoja

KROS - Konceptia rozvoja občianskej spoločnosti na Slovensku na roky 2022-2030

NSU - Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1060 z 24. júna 2021, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde plus, Kohéznom fonde, Fonde na spravodlivú transformáciu a Európskom námornom, rybolovnom a akvakultúrnom fonde a rozpočtové pravidlá pre uvedené fondy, ako aj pre Fond pre azyl, migráciu a integráciu, Fond pre vnútornú bezpečnosť a Nástroj finančnej podpory na riadenie hraníc a vízovú politiku

NRPP - Národný regionálny partnerský plán 2028-2035

RP - Rada partnerstva/ rady partnerstva

SPR - strategicko-plánovacie regióny

TS RP - Technický sekretariát Rady partnerstva

UMR - udržateľný mestský rozvoj

VÚC - vyšší územný celok

ŽoNFP - Žiadosť o nenávratný finančný príspevok

Gestor prípravy a implementácie IÚI - VÚC a jadrové mesto územia udržateľného mestského rozvoja. V zmysle vzorových štatútov RP a KR UMR, ktoré sú prílohou Metodického usmernenia k podpore integrovaného územného rozvoja, VÚC plní úlohu gestora prípravy a implementácie IÚS pre územie samosprávneho kraja a jadrové mesto plní úlohu gestora prípravy časti IÚS týkajúcej sa príslušného územia udržateľného mestského rozvoja a projektového zásobníka pre príslušné územie udržateľného mestského rozvoja.

Územné orgány - rady partnerstva a kooperačné rady udržateľného mestského rozvoja. V zmysle čl. 29 NSU je Rada partnerstva územným orgánom na regionálnej úrovni (NUTS 3) a Kooperačná rada udržateľného mestského rozvoja je územným orgánom pre územia udržateľného mestského rozvoja.

Územné stratégie - integrované územné stratégie a integrované územné stratégie udržateľného mestského rozvoja.

Úvod

Predkladaná hodnotiaca správa je výstupom evaluácie uplatňovania princípu partnerstva vo vzťahu k občianskej spoločnosti v podmienkach integrovaného územného mechanizmu na území krajov a udržateľného mestského rozvoja (UMR). Evaluáciu realizoval Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti na základe plnenia úloh z uznesenie vlády SR č. 394/2024.¹

Cieľom evaluácie bolo zistiť stav a podmienky pre uplatňovania princípu partnerstva a následne sformulovať odporúčania pre budúce programové obdobie. Zameranie a účel, pre ktorý bola evaluácia vykonaná, boli v zmysle schváleného uznesenia odkonzultované s Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR.

Hlavná evaluačná otázka:

Ako je uplatňovaný princíp partnerstva vo vzťahu k OS v integrovanom územnom rozvoji?

Evaluačné podotázky:

1. Ako boli zapojená subjekty občianskej spoločnosti do tvorby IÚS?
2. Z čoho vplynulo určenie partnerov a pomer ich zastúpenia v RP a KR UMR?
3. Ako je zastúpená občianska spoločnosť RP a KR UMR?
4. Ako boli určované a vyberané subjekty občianskej spoločnosti, ktoré majú zastúpenie v komorách sociálno-ekonomických partnerov RP?
5. Ako boli určované a vyberané subjekty občianskej spoločnosti do KR UMR?
6. Aké sú pozitíva/nedostatky nastavenia RP a KR UMR z pohľadu princípu partnerstva?
7. Aký vplyv na výber a schvaľovanie projektových zámerov IÚI majú subjekty občianskej spoločnosti?
8. Aké je aplikačná prax participatívnej tvorby výziev pre IÚI?

¹ Dostupné na: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/29774/1>.

Rámec uplatňovania princípu partnerstva a východisková situácia

Princíp partnerstva predstavuje dlhodobu formalizovanú zásadu a osvedčený nástroj implementácie kohéznej politiky v celom programovom cykle fondov EÚ. Vzhľadom na vývoj kohéznej politiky, jej implementačných pravidiel a špecifik prostredia členských štátov EÚ je nevyhnutné jeho pravidelné monitorovanie a hodnotenie.

Partnerstvo je na úrovni európskej legislatívy ukotvené v Nariadení Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1060 z 24. júna 2021 (NSU)² a podrobnejšie rozpracované v Delegovanom nariadení Komisie (EÚ) č. 240/2014 zo 7. januára 2014 (Kódex partnerstva)³. Legislatíva EÚ predstavuje **základné východisko pre určenie partnerov vo fáze prípravy a implementácie fondov EÚ a osvedčené zásady pre uplatňovanie princípu partnerstva.**

Formalizovaná podoba uplatňovania princípu partnerstva sa v integrovanom územnom mechanizme prejavuje v zastúpení určených partnerov v územných orgánoch. V podmienkach Slovenska ide predovšetkým o členstvo v radách partnerstva (RP) a kooperačných radách udržateľného mestského rozvoja (KR UMR). Zároveň vytvára podmienky a rámec pre ďalšie spôsoby zapájania aktérov, napríklad v podobe participatívnej tvorby výziev pre IÚI alebo rozširovania spektra „nositeľov“ projektov. Pre kvalitné uplatnenie partnerstva je však dôležité okrem formalizovanej a procesnej podoby klásť dôraz na znútorňovanie a osvojenie si princípu medzi všetkými partnermi.

V aplikačnej praxi predstavuje uplatňovanie princípu partnerstva nástroj pre spoluprácu a posilňuje legitimitu rozhodnutí a výstupov, čím prispieva k *dobrému vládnutiu*.⁴ Jeho poctivé uplatňovanie vytvára predpoklady pre skvalitňovanie intervencií, posuny v jednotlivých oblastiach a rozvoj regiónov EÚ. Umožňuje zapojenie širšieho spektra aktérov, posilňuje spoluprácu na všetkých úrovniach a zreteľne povzbudzuje k zvýšeniu zodpovednosti všetkých partnerov za jednotlivé rozhodnutia a výstupy.

Článok 8 NSU a Kódex partnerstva určujú subjekty občianskej spoločnosti (OS) ako jednu zo skupín partnerov, ktorú je potrebné zapojiť do programového cyklu fondov EÚ. Na národnej úrovni ďalej rozpracúva uplatňovanie princípu partnerstva uznesenie vlády SR č. 394/2024⁵ a Metodické usmernenie k podpore integrovaného územného rozvoja.⁶ Vzhľadom na to, že uvedená európska legislatíva sa mierne odlišuje v konkrétnom definovaní subjektov OS,⁷ taktiež existuje rozdiel v pomenovaniach skupín partnerov a ich definovaní medzi európskou a národnou legislatívou,⁸ pre

² Dostupné na: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1060/2025-10-25>.

³ Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:32014R0240>.

⁴ Z anglického *good governance*.

⁵ Dostupné na: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/29774/1>.

⁶ Metodický dokument riadiaceho orgánu pre Program Slovensko č. 8 dostupný na: <https://eurofondy.gov.sk/dokumenty-a-publikacie/metodicke-dokumenty/metodicke-dokumenty-specificke-pre-program-slovensko/>.

⁷ Kódex partnerstva uvádza medzi subjekty OS aj miestne akčné skupiny, avšak NSÚ ich medzi subjekty OS neuvádza, ale spomína miestne akčné skupiny a ich kompetencie v samostatnom článku 33.

⁸ Kódex partnerstva a článok 8 NSU uvádzajú pojem hospodárski a sociálni partneri. Zároveň definujú hospodárskych a sociálnych partnerov a subjekty OS ako dve samostatné skupiny partnerov. Oproti tomu [Zákon o podpore regionálneho rozvoja](#) a metodické dokumenty riadiaceho orgánu (Jednotný metodický rámec pre prípravu integrovaných územných stratégií a integrovaných územných investícií v Slovenskej republike v programovom období 2021 – 2027 verzia 2.0; Metodické usmernenie k podpore integrovaného územného

účely spracovania hodnotiacej správy sme pri identifikácii subjektov OS zapojených do programového cyklu fondov EÚ vychádzali z:

- definovania subjektov OS v článkoch 3. a 4. Kódexu partnerstva;
- definície občianskej spoločnosti v Koncepcii rozvoja občianskej spoločnosti na Slovensku na roky 2022–2030;⁹
- registra MNO a najmä povahy činnosti organizácie ako určujúceho faktora pre identifikáciu subjektu OS;¹⁰
- charakteru zriaďovateľa organizácie a charakteru jeho členov.¹¹

rozvoja) uvádzajú pojem sociálno-ekonomickí partneri. Zároveň v uvedených národných dokumentoch tento pojem na seba viaže rozdielne skupiny aktérov. Samostatné určenie subjektov OS ako skupiny partnerov absentuje (viď *Tabuľka č. 1*).

⁹Dostupné na:

https://www.minv.sk/swift_data/source/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/2022/kros_2022_2030/KROS%202022-2030.pdf.

¹⁰ Rozhodujúcim faktorom pre identifikáciu subjektu OS nie je právna forma, ale povaha činnosti aktéra v súlade s definíciou občianskej spoločnosti. Napr. mnohé profesijné komory či asociácie v Registri MNO disponujú právnu formou OZ, avšak združujú právnické osoby, ktorých činnosti predstavujú podnikateľské a aktivity za účelom generovania zisku.

¹¹ Organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti samospráv, ktoré majú právnu formu N.O. alebo OZ v tomto prípade nie sú definované ako subjekty OS, keďže nie je splnená podmienka autonómie vo vzťahu k štátu, tak ako definuje Koncepcia rozvoja občianskej spoločnosti na Slovensku na roky 2022–2030.

Určenie partnerov v európskej a slovenskej legislatíve

Kódex partnerstva	Kódex partnerstva	539 ZÁKON zo 4. novembra 2008 o podpore regionálneho rozvoja	Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1060 z 24. júna 2021 (konsolidované znenie)
Článok 3 Určenie príslušných partnerov v rámci partnerskej dohody	Článok 4 Určenie príslušných partnerov v rámci programov	Článok 8 Partnerstvo a viacúrovňové riadenie	§ 2 Základné pojmy
1. Pokiaľ ide o partnerskú dohodu, členské štáty určujú príslušných partnerov aspoň spomedzi týchto subjektov:	1. Členské štáty určujú príslušných partnerov v rámci každého programu aspoň spomedzi týchto subjektov:	1. Každý členský štát organizuje a realizuje pre partnerskú dohodu a každý program komplexné partnerstvo v súlade so svojím inštitucionálnym a právnym rámcom a so zreteľom na špecifiká fondov. Toto partnerstvo tvoria aspoň tieto partneri:	Na účely tohto zákona
a) príslušné regionálne a miestne orgány verejnej správy, orgány mestskej samosprávy a iné orgány verejnej správy vrátane týchto subjektov:	a) príslušné regionálne a miestne orgány verejnej správy, orgány mestskej samosprávy a iné orgány verejnej správy vrátane týchto subjektov:	a) regionálne, miestne, mestské a ostatné orgány verejnej správy	f) sociálno-ekonomickí partneri sú subjekty verejnej správy, 2a) podnikatelia a mimovládne organizácie 2b) pôsobiace v oblasti regionálneho rozvoja na miestnej, regionálnej alebo celoštátnej úrovni
i) regionálne orgány verejnej správy, národní zástupcovia miestnych orgánov verejnej správy a miestne orgány verejnej správy zastupujúce najväčšie mestá a mestské oblasti, ktorých právomoci súvisia s plánovaným použitím EŠIF	i) regionálne orgány verejnej správy, národní zástupcovia miestnych orgánov verejnej správy a miestne orgány verejnej správy zastupujúce najväčšie mestá a mestské oblasti, ktorých právomoci súvisia s plánovaným použitím EŠIF, prostredníctvom ktorých sa prispieva na daný program		
ii) národní zástupcovia inštitúcií vysokoškolského vzdelávania, poskytovatelia vzdelávania a odbornej prípravy a výskumné strediská vzhľadom na plánované použitie EŠIF	ii) národní alebo regionálni zástupcovia inštitúcií vysokoškolského vzdelávania, poskytovatelia vzdelávania, odbornej prípravy a poradenských služieb a výskumné strediská vzhľadom na plánované použitie EŠIF, prostredníctvom ktorých sa prispieva na daný program		
iii) iné orgány verejnej správy zodpovedné za uplatňovanie horizontálnych zásad uvedených v článkoch 4 až 8 nariadenia (EÚ) č. 1303/2013 vzhľadom na plánované použitie EŠIF, prostredníctvom ktorých sa prispieva na daný program, a najmä subjekty, ktoré sa venujú podpore rovnakého zaobchádzania, zriadené v súlade so smernicou 2000/43/ES, smernicou 2004/113/ES a smernicou 2006/54/ES	iii) iné orgány verejnej správy zodpovedné za uplatňovanie horizontálnych zásad uvedených v článkoch 4 až 8 nariadenia (EÚ) č. 1303/2013 vzhľadom na plánované použitie EŠIF, prostredníctvom ktorých sa prispieva na daný program, a najmä subjekty, ktoré sa venujú podpore rovnakého zaobchádzania, zriadené v súlade so smernicou 2000/43/ES, smernicou 2004/113/ES a smernicou 2006/54/ES		
	iv) iné subjekty organizované na národnej, regionálnej alebo miestnej úrovni a orgány zastupujúce oblasti, v ktorých sa vykonávajú integrované územné investície a realizujú stratégie miestneho rozvoja financované prostredníctvom daného programu		
b) hospodárski a sociálni partneri vrátane týchto subjektov:	b) hospodárski a sociálni partneri vrátane týchto subjektov:	b) hospodárski a sociálni partneri	
i) celoštátne uznané organizácie sociálnych partnerov, najmä všeobecné medzirezortné organizácie a odvetvové organizácie, ktorých odvetví sa týka plánované použitie EŠIF	i) celoštátne alebo regionálne uznané organizácie sociálnych partnerov, najmä všeobecné medzirezortné organizácie a odvetvové organizácie, ktorých odvetví sa týka plánované použitie EŠIF, prostredníctvom ktorých sa prispieva na daný program		
ii) celoštátne obchodné komory a podnikateľské združenia, ktoré zastupujú všeobecné záujmy priemyslu a jeho odvetví vzhľadom na plánované použitie EŠIF a s cieľom zabezpečiť vyvážené zastúpenie veľkých, stredných, malých podnikov a mikropodnikov, ako aj predstaviteľov sociálneho hospodárstva;	ii) celoštátne alebo regionálne obchodné komory a podnikateľské združenia, ktoré zastupujú všeobecné záujmy priemyslu alebo jeho odvetví s cieľom zabezpečiť vyvážené zastúpenie veľkých, stredných, malých podnikov a mikropodnikov, ako aj predstaviteľov sociálneho hospodárstva		

	iii) iné podobné subjekty organizované na národnej alebo regionálnej úrovni		
c) subjekty, ktoré zastupujú občiansku spoločnosť, ako sú partneri činní v oblasti ochrany životného prostredia, mimovládne organizácie a subjekty zodpovedné za podporu sociálneho začlenenia, rodovej rovnosti a nediskriminácie vrátane týchto subjektov:	c) subjekty, ktoré zastupujú občiansku spoločnosť, ako sú partneri činní v oblasti ochrany životného prostredia, mimovládne organizácie a subjekty zodpovedné za podporu sociálneho začlenenia, rodovej rovnosti a nediskriminácie vrátane týchto subjektov:	c) príslušné subjekty, ktoré zastupujú občiansku spoločnosť, ako sú partneri z oblasti životného prostredia, mimovládne organizácie a subjekty zodpovedné za podporu sociálneho začleňovania, základných práv, práv osôb zo zdravotným postihnutím, rodovej rovnosti a nediskriminácie	
i) subjekty, ktoré pôsobia v oblastiach súvisiacich s plánovaným použitím EŠIF a s uplatňovaním horizontálnych zásad uvedených v článkoch 4 až 8 nariadenia (EÚ) č. 1303/2013, a to na základe ich reprezentatívnosti a pri zohľadnení geografického a tematického pokrytia, riadiacich schopností, odborných znalostí a inovačných prístupov	i) subjekty, ktoré pôsobia v oblastiach súvisiacich s plánovaným použitím EŠIF, prostredníctvom ktorých sa prispieva na daný program, a s uplatňovaním horizontálnych zásad uvedených v článkoch 4 až 8 nariadenia (EÚ) č. 1303/2013 na základe ich reprezentatívnosti a pri zohľadnení geografického a tematického pokrytia, riadiacich schopností, odborných znalostí a inovačných prístupov		
ii) iné organizácie alebo skupiny, ktoré významne ovplyvňuje vykonávanie EŠIF alebo ktoré by ním pravdepodobne mohli byť významne ovplyvnené, najmä skupiny považované za ohrozené diskrimináciou a sociálnym vylúčením	ii) subjekty, ktoré zastupujú miestne akčné skupiny uvedené v článku 34 ods. 1 nariadenia (EÚ) č. 1303/2013		
	iii) iné organizácie alebo skupiny, ktoré významne ovplyvňuje vykonávanie EŠIF alebo ktoré by ním pravdepodobne mohli byť významne ovplyvnené, najmä skupiny považované za ohrozené diskrimináciou a sociálnym vylúčením		
		d) v náležitom prípade výskumné organizácie a univerzity	
2. Ak orgány verejnej správy, hospodárski a sociálni partneri a subjekty, ktoré zastupujú občiansku spoločnosť, zriadili organizáciu, ktorá zoskupuje ich záujmy s cieľom uľahčiť ich zapojenie do partnerstva (zastrešujúca organizácia), môžu vymenovať jediného zástupcu, ktorý predstaví názory zastrešujúcej organizácie v rámci partnerstva.	2. Pokiaľ ide o programy Európskej územnej spolupráce, môžu členské štáty zapojiť do partnerstva tieto subjekty:	2. Partnerstvo založené podľa odseku 1 tohto článku funguje v súlade so zásadou viacúrovňového riadenia a prístupom zdola nahor. Členský štát zapája partnerov uvedených v odseku 1 do prípravy partnerskej dohody a do celého procesu prípravy, vykonávania a hodnotenia programov, a to aj prostredníctvom účasti v monitorovacích výboroch v súlade s článkom 39. V tejto súvislosti členské štáty podľa potreby pridelia primeranú percentuálnu časť zdrojov plynúcich z fondov na budovanie administratívnej kapacity sociálnych partnerov a organizácií občianskej spoločnosti.	
	i) európske zoskupenia územnej spolupráce, ktoré pôsobia v rámci príslušných cezhraničných alebo nadnárodných oblastí programu	3. V prípade programov Interreg partnerstvo zahŕňa partnerov zo všetkých zúčastnených členských štátov.	
	ii) orgány alebo subjekty, ktoré sú zapojené do rozvoja alebo vykonávania makroregionálnej stratégie alebo stratégie pre morské oblasti v rámci oblasti programu, vrátane koordinátorov prioritných oblastí pre makroregionálne stratégie	4. Organizácia a realizácia partnerstva sa uskutočňuje v súlade s Európskym kódexom správania pre partnerstvo zriadeným delegovaným nariadením (EÚ) č. 240/2014.	
		5. Komisia aspoň raz za rok konzultuje vykonávanie programov s organizáciami, ktoré zastupujú partnerov na úrovni Únie, a o výsledku podá správu Európskemu parlamentu a Rade.	

Tabuľka č. 1: Zastúpenie subjektov OS v európskej a slovenskej legislatíve

Určenie partnerov v radách partnerstva a kooperačných radách udržateľného mestského rozvoja

Nejednoznačné určenie a definovanie subjektov OS ako samostatnej skupiny partnerov na národnej úrovni sa prejavilo aj v spôsobe nastavenia zloženia RP a KR UMR. Zastúpenie subjektov OS v RP a KR UMR bolo najskôr zarámcované Jednotným metodickým rámcom pre prípravu integrovaných územných stratégií a integrovaných územných investícií v Slovenskej republike v programovom období 2021 – 2027 (JMR) a neskôr aj Metodickým usmernením k podpore integrovaného územného rozvoja (metodické usmernenie).

Vzorový štatút RP určil tzv. minimálne štandardy zloženia, t. j. RP majú byť tvorené štyrmi komorami: Komora regionálnej samosprávy, Komora miestnej územnej samosprávy, Komora štátnej správy a Komora sociálno-ekonomických partnerov. Rady partnerstva vznikali v zmysle týchto štandardov a boli schvaľované riadiacim orgánom (RO), ale presné zloženie a počet členov RP ponechával RO na rozhodnutí území. RO len dohliadal na dodržiavanie rámcových pravidiel zostavovania RP. Rozdielnosť klastrovania skupín partnerov a chápania subjektov OS a sociálno-ekonomických partnerov na národnej úrovni oproti európskej legislatíve sa premietla do spôsobu členenia aktérov, ktorí museli byť členmi **Komory sociálno-ekonomických partnerov**. Tieto skupiny predstavovali: zástupcu akademického sektora, zástupcu občianskeho sektora, zástupcu poskytovateľov sociálnych služieb, zástupcu podnikateľského sektora a zástupcu miestnych akčných skupín.

Vzorový štatút KR UMR na začiatku odporúčal, aby boli kooperačné rady tvorené aj Komorou socioekonomických partnerov. Neskoršia aktualizácia metodického usmernenia však už povinnosť existencie komôr neukladala. Táto skutočnosť sa odrazila na zastúpení subjektov OS v KR UMR, keďže vzorový štatút nerozlišuje sociálno-ekonomických aktérov od subjektov OS. Napriek tomu sú subjekty OS členmi v deviatich KR UMR z celkových 18.

Tvorba IÚS a zapojenie subjektov OS

Gestori prípravy a implementácie IÚS najčastejšie zapájali subjekty OS z dôvodu potreby identifikovať potreby regiónu na základe predchádzajúcej alebo existujúcej spolupráce so subjektmi OS pri iných typoch intervencií a odbornosti súvisiacej s dlhodobými aktivitami subjektu OS v území. Tieto dôvody odzrkadľujú poznanie subjektov OS v území a dlhodobú partnerskú spoluprácu. V každom kraji boli do prípravy IÚS zapojené rádovo desiatky subjektov OS, ktoré aktívne pristupovali k tvorbe dokumentu a vo všeobecnosti pozitívne vnímali a hodnotili tento proces. V prípade tvorby IÚS UMR bol proces v niektorých územiach UMR oklieštený len na zapojenie samospráv, interných odborných kapacít úradov, prípadne konkrétnych aktérov, s ktorými samosprávy plánovali realizovať strategické projekty. Takýto prístup bol zdôvodňovaný tým, že samosprávy disponujú dostatočnými odbornými kapacitami na tvorbu stratégie a zároveň majú najlepší prehľad o potrebách a cieľoch územia.¹² Medzi ďalšie uvádzané príčiny nezapojenia subjektov OS do tvorby IÚS bola aj skutočnosť, že samosprávy nemali jasnú predstavu a konzistentné inštrukcie o tom, ako sa majú IÚS tvoriť a čo do nich bude môcť byť zahrnuté.¹³ Z pohľadu samosprávy šlo nielen o nový typ dokumentu, ale aj o novovytvorený subjekt

¹² Na základe získaných dát šlo o nasledovné územia: UMR Poprad-Svit-Kežmarok, UMR Prievidza-Nováky, UMR MFO Michalovce, UMR Humenné, UMR Trenčín, UMR Nové Zámky - Komárno, UMR Martin, UMR Bratislava.

¹³ Vzhľadom na to, že predošle verzie JMR RO nezverejňuje, nie je možné overiť konzistentnosť inštrukcií vyplývajúcich z JMR naprieč jeho aktualizáciami. Zmeny v inštrukciách od RO je však možné pozorovať v aktualizáciách metodiky k tvorbe PHRSR. Napr. Metodika tvorby PHRSR 2020, verzia: 1.0.3 uvádza, že

jadrových miest, ktorý s tvorbou spoločnej stratégie nemal predchádzajúce skúsenosti. Svoju úlohu zohrával aj nedostatok času. Špecifickým uvádzaným dôvodom bol spôsob vytvorenia IÚS ako syntézy existujúcich strategických dokumentov,¹⁴ ktoré už prešli fázou pripomienkovania verejnosti. Zároveň do tvorby týchto strategických dokumentov samosprávy zapojili externé kapacity a odborníkov z rôznych oblastí.

Subjekty OS boli zapojené do tvorby IÚS prostredníctvom konkrétnych aktérov, ktorých úlohou bolo rozpracovať a odborne prispieť do prioritných oblastí územných stratégií. Odborníci a zástupcovia subjektov OS sa na tvorbe IÚS podieľali pripomienkovaním návrhu stratégie, spracovaním analytickej a strategickej časti dokumentu a definovaním aktivít a prioritných projektov IÚS prostredníctvom zberu potrieb územia a projektových zámerov. Najčastejšie boli zapojené prostredníctvom dotazníkov a stretnutí v území, na ktorých gestori prípravy a implementácie IÚS vysvetľovali, čo má byť jej obsahom a ako sa bude tvoriť a súčasne zbierali podnety. Samosprávy taktiež vytvorili pracovné platformy,¹⁵ do ktorých boli výrazne zapojené aj subjekty OS.¹⁶ Miera a intenzita ich zapojenia sa však líšila naprieč jednotlivými územiaми, a to v závislosti na veľkosti územia a zvolenom prístupe gestorov spracovania IÚS. Úlohou platforiem bolo spolupodieľať sa na rozpracovaní územných stratégií. Vo všeobecnosti vznikali tematicky orientované platformy, ktoré boli zastúpené okrem subjektov OS aj aktérmi zo samospráv¹⁷ a odborníkmi. Respektíve aktérmi, ktorí vzhľadom na svoje dlhodobé pôsobenie v konkrétnych oblastiach vedeli prispieť odbornými vstupmi a ďalej rozpracovávať navrhované riešenia. Tie sa následne premietli do špecifikovania priorít, cieľov územia a návrhov kľúčových intervencií – projektov a aktivít zo zozbieraných podnetov z územia.¹⁸

Okrem priameho oslovenia aktérov niektoré kraje vyhlásili verejnú výzvu alebo zapojili subjekty OS na základe odporúčaní od iných aktérov. Viaceré územia sprístupnili dedikované webstránky, prostredníctvom ktorých priebežne komunikovali parciálne výstupy a kde mala aj široká verejnosť možnosť verejne pripomienkovať stratégiu. Tento spôsob umožňoval v rôznej miere zapojiť sa do tvorby IÚS aj subjektom, ktoré nemali ako nadviazať na predošlú spoluprácu so samosprávou. Motivácia a záujem subjektov OS bol veľký, predovšetkým v oblastiach, v ktorých rezonovali témy s tradične silno organizovanou občianskou spoločnosťou, prípadne vysokým spoločenským záujmom.

IÚS majú byť spracované ako PHRSR, schvaľovanie je v kompetencii zastupiteľstva samosprávy. Metodika tvorby PHRSR 2020, verzia: 1.0.4 IÚS platná až od februára 2022, a ktorej prílohou je aj JMR uvádza, že IÚS predstavujú podmnožinu PHRSR ako komplexných rozvojových stratégií územia a stratégie sú schvaľované územnými orgánmi, nie samosprávami.

¹⁴ Napríklad PHRSR, Plán udržateľnej mobility, územné plánovanie a urbanistická štúdia.

¹⁵ Napr. pracovné skupiny a tematické skupiny.

¹⁶ Napríklad išlo o environmentálnu oblasť, sociálnu oblasť, oblasť dopravy a infraštruktúry, oblasť cestovného ruchu a kultúry, oblasť rozvoja mládeže a inovácií a ďalšie.

¹⁷ Či už odbornými pracovníkmi úradov alebo volenými predstaviteľmi samospráv.

¹⁸ Špecifickým prípadom bol PSK, v ktorom sa pracovné platformy vykreovali na úrovni strategicko-plánovacích regiónov. ŽSK pre široké zapojenie relevantných aktérov do tvorby strategického materiálu subjektov OS vytvoril formát Fórum partnerov.

Mechanizmus výberu a nominácií subjektov OS do územných orgánov

Jedným z najčastejších a najlogickejších postupov pri výbere subjektov OS do územných orgánov bolo nominovanie členov tematických pracovných platforiem, ktoré RP vytvorili pre potreby tvorby IÚS. Spôsob výberu subjektov OS prebiehal aj na základe identifikácie samosprávou. V tomto prípade samosprávy vychádzali zo skúseností s konkrétnymi subjektami, ktoré boli členmi územných orgánov už v predchádzajúcom programovom období. V niektorých prípadoch samosprávy proaktívne zverejnili a komunikovali výzvy na nominácie, ktoré umožnili subjektom OS prejaviť záujem o členstvo v územnom orgáne. Určenie vhodných členov prebiehalo aj na základe odporúčaní od subjektov OS, ktoré boli súčasťou pracovných platforiem. Odporúčania smerovali na subjekty OS, ktoré preukázali relevantné skúsenosti a pôsobnosť v regióne. Taktiež v niektorých prípadoch subjekty OS proaktívne požiadali o členstvo aj bez zverejnenej výzvy.

Zo získaných dát evidujeme aj štruktúrovaný mechanizmus výberu subjektov OS do územných orgánov na základe konsenzu skupiny subjektov OS. Išlo napríklad o ŽSK, v ktorom gestor prípravy a implementácie IÚS vytvoril Fórum partnerov, a subjekty OS mali navrhnúť svojich zástupcov do RP. Na základe dohody boli nominované konkrétne subjekty. Podobný prístup zvolil aj TTSK, ktorý v rámci všetkých povinných skupín aktérov, ktoré mali byť členmi Komory sociálno-ekonomických partnerov, vyzval aktérov na nominovanie svojich zástupcov. Na základe konsenzu subjektov OS, tak boli určení konkrétni zástupcovia.

Pre zabezpečenie funkčnosti budúcich procesov v RP určujúcim predpokladom pre členstvo v RP bolo, aby daní členovia boli schopní generovať postoje širšieho spektra subjektov v konkrétnych oblastiach, a aby predstavovali reprezentatívny hlas. Dôležitým kritériom bola tiež etablovanosť aktéra, odbornosť, dlhodobé aktivity v definovaných prioritách IÚS či existujúca spolupráca so samosprávami. To sa netýkalo len subjektov OS, ale všetkých členov komôr sociálno-ekonomických partnerov.

V prípade území UMR sa subjekty OS stávali členmi KR UMR na základe určenia samosprávou a v menšej miere prostredníctvom verejnej výzvy, keďže v podmienkach geograficky menšieho územia majú samosprávy značný prehľad o subjektoch OS pôsobiacich v predmetnom území. Podobne ako pri kreovaní zloženia RP samosprávy oslovovali členov pracovných platforiem na členstvo v KR UMR ako logické vyústenie spolupráce pri tvorbe IÚS. Spolupráca už pri príprave IÚS UMR sa teda ukazovala ako kľúčová a priamo ovplyvnila zloženia KR UMR. Subjekty OS sa stávali členmi aj na základe proaktívnej žiadosti. Najmä ak svojím profilom a aktivitami zreteľne prispievali k implementácii IÚS. Určujúcim predpokladom pre výber subjektov OS do KR UMR bola predošlá, respektíve existujúca spolupráca so samosprávou. Vo všeobecnosti gestor prípravy a implementácie IÚS UMR deklarovali snahu vytvoriť partnerský orgán, v ktorom budú zastúpené všetky sektory s ohľadom na priority územnej stratégie vrátane subjektov OS tak, aby členovia poskytovali odbornú spätnú väzbu k predkladaným projektovým zámerom. Veľmi dôležitým predpokladom bol aj záujem a pripravenosť subjektov OS pracovať v KR UMR.

Nastavenie územných orgánov vo vzťahu k uplatňovaniu princípu partnerstva

Zastúpenie subjektov OS v Radách partnerstva v súčasnom nastavení IÚM je **prítomné vo všetkých RP v súlade s nastavením tzv. minimálneho štandardu, ktorý zadefinoval riadiaci orgán v metodických materiáloch**. Všetky rady partnerstva majú na základe usmernení zriadenú Komoru sociálno-ekonomických partnerov, pričom schválené štatúty a rokovacie poriadky všetkých RP deklarujú členstvo subjektov OS. Väčšina RP má vyššie zastúpenie subjektov OS ako určoval minimálny štandard.

Rozdiel medzi počtom subjektov OS v jednotlivých RP súvisí s modelom, ktorý si jednotlivé kraje zaviedli. **BSK** a **TTSK** majú najpočetnejšie komory sociálno-ekonomických partnerov a rovnako aj najvyššie zastúpenie subjektov OS v týchto komorách. To však pravdepodobne súvisí aj so skutočnosťou, že uvedené kraje nemajú strategicko-plánovacie regióny (SPR).

TSK a **ŽSK** vytvorili v rámci svojich RP menej početné komory sociálno-ekonomických partnerov, pričom obe územia majú zhodne troch členov reprezentujúcich subjekty OS. Súčasne sú v oboch krajoch zriadené KR SPR,¹⁹ v ktorých sa vyskytujú aj subjekty OS.

PSK má síce užší model Komory sociálno-ekonomických partnerov – t. j. piatich členov,²⁰ z ktorých dvaja členovia zastupujú subjekty OS, avšak kraj rozdelil svoje územie do prirodzených SPR a vo všetkých troch Kooperačných radách SPR (KR SPR) sú zastúpené subjekty OS.

V **NSK**, ktorý má tretiu najpočetnejšiu Komoru sociálno-ekonomických partnerov, sú v RP zastúpené štyri subjekty OS. Územie kraja je zároveň rozdelené na SPR, v ktorých pôsobia KR UMR. V rámci týchto orgánov sú členmi len samosprávy.

BBSK a **KSK** zvolili model úzkej Komory sociálno-ekonomických partnerov RP, pričom z piatich členov tejto komory v BBSK reprezentujú subjekty OS dvaja členovia a v KSK jeden člen. Podobne ako v NSK, aj BBSK a KSK sú členmi v KR SPR len samosprávy.

¹⁹ V prípade ŽSK sú KR SPR označované ako Regionálne rady partnerstva.

²⁰ V čase spracovania dokumentu bolo jedno miesto v Komore sociálno-ekonomických partnerov RP PSK neobsadené.

Rada partnerstva	Počet členov v Komore socio-ekonomických partnerov	Z toho počet subjektov občianskej spoločnosti	Zoznam subjektov OS v Komore socio-ekonomických partnerov	Zriadené SPR	Zastúpenie subjektov OS v kooperačných radách SPR
Bratislavský samosprávny kraj	28	9	Cyklokoalícia	NIE	N/A
			KU.BA - Kultúrna Bratislava		
			Asociácia poskytovateľov sociálnych služieb v SR		
			Brána do života		
			Špirála		
			MAS Malokarpatský región		
			MAS Malodunajsko		
			MAS Podhoran		
MAS Dolné Záhorie					
Banskobystrický samosprávny kraj	5	2	Centrum komunitného organizovania	NIE	N/A
			Národná sieť miestnych akčných skupín		
Košický samosprávny kraj	5	1	MAS Hornád-Čierna Hora	ÁNO	NIE
Nitriansky samosprávny kraj	22	4	Aliancia pre sociálnu ekonomiku na Slovensku	ÁNO	NIE
			Asociácia poskytovateľov sociálnych služieb		
			Nezávislá platforma SocioFórum		
			Národná sieť miestnych akčných skupín		
Prešovský samosprávny kraj	5	2	Miestna akčná skupina ĽUBOVNIANSKO	ÁNO	SPR Spiš – okresy Poprad, Kežmarok, Stará Ľubovňa a Levoča
			Gréckokatolícka charita Prešov		MAS Pro Tatry
					Spišská katolícka charita
					ETP Slovensko – Centrum pre udržateľný rozvoj
					Kežmarská platforma pre sociálne začlenenie (KEPLA)
					Národná asociácia horských vodcov
					SPR Šariš – okresy Prešov, Sabinov, Bardejov a Svidník
					Arcidiecézna charita Košice
					MAS TOPOĽA
					Cesta von
					Divadlo Exodus
					Šenviž
					SPR Horný Zemplín – okresy Humenné, Vranov nad Topľou, Stropkov, Medzilaborce a Snina
					MAS Pod Vihorlatom
					My na hraniciach Európy
					Zachráňme hrady
					Gréckokatolícka charita Prešov
					Klub vojenskej histórie Beskydy
					Horúci tím

Rada partnerstva	Počet členov v Komore socio-ekonomických partnerov	Z toho počet subjektov občianskej spoločnosti	Zoznam subjektov OS v Komore socio-ekonomických partnerov	Zriadené SPR	Zastúpenie subjektov OS v kooperačných radách SPR
Trenčiansky samosprávny kraj	12	3	MAS Strážovské vrchy	ÁNO	SPR - okres Bánovce nad Bebravou
			Asociácia poskytovateľov sociálnych služieb v SR		MAS Vršatec
			Priatelia Zeme-CEPA		MAS Bebrava
					SPR - okres Myjava
					MAS Kopaničiarsky región
					SPR - okres Partizánske (zástupca obcí okresu Partizánske)
					MAS Stredné Ponitrie
					SPR - okres Púchov
					Naše Považie
					SPR - okres Prievidza
					MAS Magura Strážov
					MAS Žiar
					Priatelia Zeme-CEPA
					SPR - Trenčiansko (okres Trenčín bez územia Nemšovej, Horného Sória)
	MAS Vršatec				
	MAS Strážovské vrchy				
Trnavský samosprávny kraj	21	8	Krajský výbor dobrovoľnej požiarnej ochrany v Trnave	NIE	N/A
			CSEMADOK (Maďarský spoločenský a kultúrny zväz na Slovensku)		
			Fórum inštitút pre výskum menších		
			Slovenský červený kríž		
			Nezávislá platforma SocioFórum		
			Asociácia poskytovateľov sociálnych služieb v SR		
			Asociácia odborných pracovníkov sociálnych služieb		
			MAS 11 plus		
Žilinský samosprávny kraj	8	3	Nezávislá platforma SocioFórum	ÁNO	Regionálna Rada partnerstva Horné Považie
			Komunitná nadácia Liptov		ZAIT, n. o.
			MAS Terchovská dolina		Regionálna Rada partnerstva Kysuce
					MAS Za krajšie Kysuce
					Regionálna Rada partnerstva Liptov
					MAS Horný Liptov
					MAS Dolný Liptov
					Regionálna Rada partnerstva Orava
					MAS Orava
					MAS Biela Orava
	Regionálna Rada partnerstva Turiec				
	MAS Turiec				

Tabuľka č. 2: Zastúpenie subjektov OS územných orgánov Rád partnerstiev

VÚC	Zriadené strategicko-plánovacie regióny
Banskobystrický samosprávny kraj	SPR Banská Bystrica-Brezno
	SPR Banská Štiavnica-Žarnovica-Žiar nad Hronom
	SPR STRED (okresy Zvolen-Detva-Krupina)
	SPR Lučenec-Velký Krtíš-Poltár
	SPR Gemer-Malohont
Bratislavský samosprávny kraj	NIE
Košícký samosprávny kraj	SPR Gemer – okres Rožňava
	SPR Spiš – okres Spišská Nová Ves
	SPR Hnilec – okres Gelnica
	SPR Abov – okres Košice – okolie
	SPR Dolný Zemplín: Trebišovsko – okres Trebišov
	SPR Dolný Zemplín: Sobrance-Michalovsko – okresy Sobrance a Michalovce
Nitriansky samosprávny kraj	SPR okres Levice
	SPR - okres Komárno (Združenie miest a obcí okresu Komárno)
	SPR - okres Levice (Dolnohronské regionálne združenie)
	SPR - okres Levice (Združenie obcí a miest Hontiansko Poipelského regiónu so sídlom v Šahách)
	SPR - okres Nitra (Nitrianske regionálne združenie ZMOS)
	SPR - okres Nové Zámky (Regionálne združenie miest a obcí novozámockej, štúrovskej a šurianskej oblasti)
	SPR - okres Nové Zámky (Združenie obcí - Južný región)
	SPR - okres Šaľa (Združenie miest a obcí galantsko-šalianskeho regiónu)
	SPR - okres Topoľčany (Združenie obcí Trábečsko - Inoveckého regiónu)
SPR - okres Zlaté Moravce (Regionálne združenie miest a obcí - Požitavský región)	
Prešovský samosprávny kraj	SPR Spiš – okresy Poprad, Kežmarok, Stará Ľubovňa a Levoča
	SPR Šariš – okresy Prešov, Sabinov, Bardejov a Svidník
	SPR Horný Zemplín – okresy Humenné, Vranov nad Topľou, Stropkov, Medzilaborce a Snina
Trenčiansky samosprávny kraj	SPR - okres Bánovce nad Bebravou
	SPR Dubnicko-Ilavsko (okres Ilava + Nemšová, Horné Sĺnie)
	SPR – o kres Nové Mesto n/V
	SPR - okres Myjava
	SPR - okres Partizánske (zástupca obcí okresu Partizánske)
	SPR - okres Považská Bystrica
	SPR - okres Púchov
SPR - okres Prievidza	
Trnavský samosprávny kraj	NIE
Žilinský samosprávny kraj	Regionálna Rada partnerstva Horné Považie
	Regionálna Rada partnerstva Kysuce
	Regionálna Rada partnerstva Liptov
	Regionálna Rada partnerstva Orava
	Regionálna Rada partnerstva Turiec

Tabuľka č. 3: Prehľad strategicko-plánovacích regiónov (SPR) vo VÚC.

Kooperačná rada UMR	Zastúpenie iných aktérov ako predstaviteľov samosprávy v KR UMR	Z toho zastúpenie subjektov občianskej spoločnosti	Subjekty občianskej spoločnosti
KR UMR Banská Bystrica	ÁNO	NIE	-
KR UMR Bratislava	ÁNO	NIE	-
KR UMR Humenné	NIE	N/A	-
KR UMR Košice	ÁNO	ÁNO	Creative Industry Košice, n. o.
KR UMR Liptovský Mikuláš – Ružomberok	ÁNO	ÁNO	Partnerstvo pre MAS Dolný Liptov
KR UMR Lučenec	ÁNO	ÁNO	Centrum rozvoja inovácií
KR UMR Martin	NIE	N/A	-
KR UMR Michalovce	ÁNO	ÁNO	OZ EkopatRIA
KR UMR Nitra	NIE	N/A	-
KR UMR Nové Zámky – Komárno	ÁNO	NIE	-
KR UMR Poprad – Svit – Kežmarok	NIE	N/A	-
KR UMR Prievidza – Nováky	ÁNO	NIE	-
KR UMR Prešov	ÁNO	ÁNO	GRENCUBATOR, n. o.
			Gréckokatolícka charita Prešov
KR UMR Rimavská Sobota	ÁNO	ÁNO	Občianske združenie Fundament
KR UMR Trenčín	NIE	N/A	-
KR UMR Trnava	ÁNO	ÁNO	Trnavská arcidiecézna charita
KR UMR Zvolen	ÁNO	ÁNO	Združenie Slatinka
			Centrum komunitného organizovania
KR UMR Žilina	ÁNO	ÁNO	ZAIT, n. o

Tabuľka č. 4: Zastúpenie subjektov občianskej spoločnosti v kooperačných radách UMR

Komory sociálno-ekonomických partnerov RP a KR UMR v čase svojej existencie prešli vývojom. Zmeny súviseli s aktualizáciou vzorových štatútov a usmernení od riadiaceho orgánu. Niektoré RP, na odporúčenie riadiaceho orgánu, zredukovali²¹ celkový počet členov všetkých komôr. Cieľom zmien bolo harmonizovať podoby RP²² a KR UMR a zabezpečiť udržateľný a funkčný rozhodovací mechanizmus orgánov. Spôsob zníženia členov ako aj ich konečný počet si určili samotné územia, pričom riadiaci orgán odobril výslednú úpravu schválením štatútov a rokovacích poriadkov.

Vo všeobecnosti konkrétne zastúpenie aktérov v RP a KR UMR je determinované **cieľmi a tematickými oblasťami** zadefinovanými v územnej stratégii. Tie sa v závislosti od územia líšia, keďže prioritné ciele adresujú špecifické potreby a tematické oblasti rozvoja daných území. Členstvo v RP sa kreovalo aj na základe skúseností a zloženia RP z predchádzajúceho programového obdobia. To znamená, že samosprávy, aj na základe dlhodobej spolupráce, poznali aktérov v ich území, ktorí sú aktívni v konkrétnych oblastiach, a ktorí sa prípadne podieľali na implementácii územných stratégií aj v minulosti. To sa premietlo aj do zloženia súčasných orgánov. V priebehu implementácie IÚM dochádzalo aj k rozšíreniu komôr sociálno-ekonomických partnerov RP. Napríklad vtedy, keď implementačná prax ukázala, že je potrebné komoru rozšíriť o zástupcu subjektu, ktorý zastupuje oblasť definovanú v cieľoch územnej stratégie, a súčasne daná oblasť je oprávnená v rámci územnej alokácie, t. j. bolo možné v rámci nej definovať PZ IÚI.²³

K zmenšeniu komôr sociálno-ekonomických partnerov a KR UMR došlo aj na základe žiadosti samotných aktérov. V tomto prípade daný aktér nevnímal svoje členstvo za pridanú hodnotu, ak sa

²¹ Napr. RP TTSK mala pri vzniku 105 členov.

²² Samosprávne kraje ako garanti rád partnerstiev na začiatku pristúpili k zloženiu a nastaveniu RP individuálne.

²³ Príkladom je rozšírenie Komory sociálno-ekonomických partnerov RP TSK, kedy Asociácia slovenských kúpeľov požiadala o členstvo, v RP NSK išlo o dopravcu ARRIVA Nové Zámky, a. s a v RP BSK to bol prípad OLO.

ukázalo, že konkrétna oblasť, v ktorej pôsobí, nemôže byť rozvíjaná prostredníctvom IÚI, prípadne stratil záujem pôsobiť v územnom orgáne. V niektorých prípadoch sú členmi Komory sociálno-ekonomických partnerov aj aktéri pôsobiaci v tematických oblastiach, na ktoré územie nemá vyčlenenú alokáciu z P SK.²⁴ Môžeme teda pozorovať externé faktory, ktoré súviseli s pilotnou aplikáciou mechanizmu IÚI. Ide najmä o neskorú špecifikáciu toho, čo môže byť financované prostredníctvom IÚI - neskoré schválenie strategických programových dokumentov, časový posun vo vyhlasovaní výziev, zmenu v politickom cykle, zavedenie povinného kroku výziev na IÚI a profilácie IÚI ako kľúčového zdroja pre samosprávy. To sa prejavilo v nutnosti zužovať územné priority a filtrovať v pôvodných projektových zámeroch IÚI.

Vo všeobecnosti sa však gestori územných orgánov zhodujú, že v územných orgánoch majú zastúpené všetky relevantné oblasti. V prípade, že by sa vyskytla potreba rozšíriť Komory sociálno-ekonomických partnerov RP, samosprávy k tomu pristúpia, keďže štatút RP to umožňuje. Obdobne je to v prípade rozšírenia členov KR UMR. V tejto súvislosti je však potrebné vziať do úvahy nutnosť aktualizácie štatútov územných orgánov a ich následné schválenie RO. Vzhľadom na viacúrovňový proces by to znamenalo obmedzenie funkčnosti územných orgánov na určité obdobie. To môže spôsobovať problémy najmä v pokročilom období implementácie IÚI.

Mechanizmus tematických platforiem

Pôvodný zámer využiť pracovné platformy v následnej implementačnej fáze formou tematických komisií²⁵ na odborné posúdenie predkladaných projektových zámerov, napríklad na žiadosť predkladateľa projektového zámeru alebo RP, *de facto* nebol aplikovaný. Aktualizáciou metodických usmernení a štatútov územných orgánov došlo k vynechaniu tohto mechanizmu ako povinného kroku a územné orgány v ich využívaní nepokračovali. Prípadne došlo k ich formálnemu zrušeniu formou uznesenia územného orgánu. Aplikačná prax ukázala, že pôvodnú myšlienku nebolo možné efektívne realizovať, a to najmä z dôvodu časového posunu implementácie IÚI a potreby akcelerovať schvaľovanie PZ IÚI. Výber PZ IÚI je tak v súčasnosti v gescii len členov územných orgánov.

Napriek nevyužívaniu tohto mechanizmu niektoré územia deklarovali snahu udržať kontakt s aktérmi zapojených do tematických platforiem, napríklad formou prizývania ich na zasadnutia územných orgánov. Prípadne ich plánujú využiť pri tvorbe stratégií pre nové programové obdobie. Čiastočné využitie mechanizmu je zachované aj „personálnym“ prepojením, keďže časť aktérov, medzi nimi aj subjekty OS, sú zároveň členmi územných orgánov.

Definovanie a schvaľovanie projektových zámerov IÚI

Prvotný zber projektových zámerov IÚI prebiehal v čase tvorby územnej stratégie, kedy gestori spracovania a implementácie IÚS zisťovali rôznymi metódami regionálne potreby a možné projekty, ktoré by sa realizovali prostredníctvom IÚI.²⁶

²⁴ Napríklad tematické oblasti kultúry a cestovného ruchu v BSK.

²⁵ Členov predstavovali najmä aktéri, ktorí boli zapojení do pracovných skupín v čase kreovania PHRSR a IÚS.

²⁶ Tento proces prebiehal ako súčasť tvorby PHRSR, keďže až v čase sa vyjasnil vzťah medzi stratégiami PHRSR a IÚS. Následne územia v prvých schválených verziách špecifikovali, ktoré projektové zámery budú realizované prostredníctvom IÚI.

Územia zbierali návrhy a potreby napríklad prostredníctvom dotazníkov, ktoré distribuovali samosprávam, aktérom z rôznych sektorov, o ktorých činnosti mali dlhodobú znalosť a/alebo existujúcu spoluprácu, a organizáciám v zriaďovateľskej pôsobnosti samospráv.²⁷ Aktéri mohli projektové zámery zasielať aj prostredníctvom formulárov zverejnených na webe kraja a mesta či prostredníctvom webových stránok a aplikácií.²⁸ Taktiež členovia pracovných skupín posúvali informácie o zbere projektových zámerov ďalším aktérom. Samosprávy, ktoré vytvorili UMR, popisovali podobný proces zberu potrieb a definovania zámerov. Niektoré územia UMR sa však v rámci procesu tvorby IÚS primárne zamerali na definovanie potrieb od samospráv. V prípade krajov gestori prípravy implementácie IÚS organizovali aj stretnutia v regiónoch. Proces definovania potrieb a zámerov je prevažne pozitívne hodnotený aj subjektami OS, avšak rozdielna miera informovanosti aktérov mohla ovplyvniť kvalitu zámerov. Vzhľadom na existujúce informačné kanály medzi regionálnou a územnou samosprávou mestá a obce disponovali informačnou výhodou.

Jednotlivé zámery a návrhy projektových aktivít boli v pracovných platformách konzultované a priradované vzhľadom na dostupné informácie a predpokladané ciele P SK. Takýmto spôsobom vznikli širšie zásobníky, ktoré boli povinnou súčasťou IÚS. **V priebehu vyjasnenia priorít na národnej úrovni a konkretizácii územných alokácií, vrátane špecifikovania oprávnenosti opatrení pre konkrétne územia, dochádzalo k aktualizáciám územných stratégií a k “zúženiu” projektových zásobníkov.**

Jednokolový výber vs. dvojkolový výber PZ IÚI

Vzhľadom na to, že územné alokácie nepokrývajú všetky finančné nároky regiónov, samosprávy v územiach museli dosiahnuť dohodu na rozdelení alokácie s ohľadom na jednotlivé opatrenia, ktoré sú pre nich najkľúčovejšie. V praxi to znamená, že vedenia samospráv rokovali o jednotlivých opatreniach a prioritizácii PZ IÚI tak, aby si pri schvaľovaní v územných orgánoch vzájomne nekonkurovali, a zároveň mohli byť projekty vzhľadom na výšku alokácie realizovateľné. Niektoré opatrenia, predovšetkým v rámci IÚI určených pre RP, vyvolali vysoký dopyt aktérov naprieč celým územím krajov²⁹. V takých prípadoch v mechanizme výberu zohrávajú dôležitú úlohu **kritériá pre výber PZ IÚI³⁰ a schopnosť členov Komory miestnej samosprávy RP dohodnúť sa na podpore realizácií konkrétnych PZ IÚI.³¹**

V krajoch, ktoré majú vytvorené SPR,³² zohráva okrem kritérií kľúčovú rolu **územná dohoda v rámci SPR, a prípadne dohoda v Komore miestnej samosprávy RP** – predovšetkým pri opatreniach, ktoré

²⁷ Napr. NSK využil sieť Regionálnych rozvojových agentúr, ktoré plnili úlohu asistenčných centier poskytujúcich informácie o IÚI. V súčasnosti zastrešujú fungovanie KR SPR v NSK.

²⁸ Napríklad aplikácia RISK v PSK, [webová odkaz](#) na stránke BBSK, [web](#) zriadený ŽSK. V UMR Košice mali aktéri možnosť definovať potreby a priority Košíc cez web www.scenarprekosice.sk.

²⁹ Napríklad zo strany základných škôl alebo aktérov, ktorí plánovali realizovať projekty v oblasti cestnej infraštruktúry.

³⁰ Jednotné alebo špecifické pre konkrétne opatrenie.

³¹ Napríklad v TTSK je deklarovaný veľký dôraz na územnú dohodu určenia priorít pre predkladanie PZ IÚI v rámci okresov a následne na pôde Komory miestnej samosprávy, keďže RP TTSK nemá schválené kritéria pre výber PZ IÚI a ani KR SPR. Územná dohoda je výrazne akcentovaná aj v prípade KSK, keďže RP KSK rovnako neschválila kritéria pre výber PZ IÚI. Kľúčovým kritériom pre schválenia je pripravenosť zámerov a stanovisko KR SPR.

³² V zmysle JMR sú SPR definované ako územia, pre ktoré môžu byť v rámci PHRSR VÚC definované špecifické územné stratégie, resp. strategické ciele. Išlo o “rozloženie” krajov na menšie územné celky, ktoré kopirovali

sú relevantné pre viaceré regióny kraja.³³ Môžeme tak pozorovať tzv. **dvojkolový proces výberu PZ IÚI**. V súlade s platnými štatútmi sú projektové zámery prerokované najprv v KR SPR, ktoré uznesením odporúčia alebo neodporúčia RP schváliť prerokované projektové zámery, pričom **RP je povinná na rozhodnutia KR SPR záväzne prihliadať. Stanoviská KR SPR sú RP vysoko rešpektované ako súčasť decentralizovaného mechanizmu schvaľovania PZ IÚI , ktorý vychádza z prístupu zdola – nahor³⁴ a územnej dohody**. V UMR je výber a schvaľovanie PZ IÚI založený na územnej dohode v KR UMR v prípade neexistencie kritérií.³⁵ Respektíve na kombinácii územnej dohody a kritérií pre výber PZ IÚI, avšak dôraz je kladený najmä na územnú dohodu.

Vyváženosť územných orgánov

Z analýzy dát a štatútov RP vyplynula otázka miery a opodstatnenia Komôr sociálno-ekonomických partnerov RP. **Kľúčovú platformou pre rozhodovanie o projektových zámeroch predstavujú Kooperačné rady SPR (KR SPR)**. V prípade, že KR SPR sú tvorené len samosprávami (*viď Tabuľka č. 2 a č. 3*) a zároveň pre schválenie PZ IÚI v RP je potrebné súhlasné stanovisko dvoch komôr, reálna váha Komory sociálno-ekonomických partnerov na rozhodnutí je limitovaná. Uvedený model rozhodovacieho mechanizmu je prítomný v BBSK, NSK a KSK. Opodstatnene sa otvára otázka oslabovania princípu partnerstva v rámci schvaľovacieho mechanizmu. ŽSK ako jediný posilnil rolu Komory sociálno-ekonomických partnerov RP tým, že pre schválenie PZ IÚI zaviedol podmienku súhlasného stanoviska troch komôr RP. Aj v tomto prípade však platí, že na to, aby bol PZ IÚI prerokovaný v RP, musí získať najskôr pozitívne stanovisko v KR SPR.

Problematika prevahy aktérov samospráv v rozhodovaní o IÚI smeruje aj k územiám UMR, ktoré vytvorili KR UMR len z aktérov samosprávy – konkrétne ide o UMR Humenné, UMR Poprad-Svit-Kežmarok, UMR Trenčín, UMR Nitra a UMR Martin. V týchto prípadoch gestori prípravy a implementácie zdôvodňovali zloženie KR UMR akcieschopnosťou rozhodovania, profiláciou IÚI ako zdrojov určených pre samosprávy, a tiež definovaním potrieb území, ktoré sa zamerali na projekty samospráv. Objavili sa tiež príklady, kedy v minulosti boli KR UMR tvorené aktérmi aj mimo samosprávu, ale po zmene metodických usmernení a vzorových štatútov táto povinnosť odpadla a územia UMR sa priklonili k modelu KR UMR zložených len zo samospráv. Zdôvodňovali to napríklad snahou predísť problémom s uznášaniaschopnosťou KR UMR.³⁶ Územia UMR, v ktorých sú členmi aktéri aj mimo samosprávu, ale neidentifikovali sme medzi nimi subjekty OS, zdôrazňovali potrebu zapojenia aktérov tematicky príslušných k cieľom a prioritám územnej stratégie a prieniku medzi aktérmi zapojených do tvorby stratégie a súčasným zložením rád. V územiach UMR, v ktorých sú členmi KR UMR aj subjekty OS, je akcentovaná a uznaná potreba spolupráce samosprávy a subjektov

bud' prirodzené regióny, alebo Regionálne združenia miest a obcí ZMOS - t. j. nadväzovali na už jestvujúce a funkčné štruktúry v kraji.

³³ V BBSK vzhľadom na častý vysoký dopyt po alokovaných zdrojoch pre opatrenia, bol zavedený proces v ktorom rozhodnutia z KR SPR posudzuje Komora miestnej samosprávy RP s cieľom spravodlivej distribúcie alokácie. Podobný postup je aplikovaný aj v ŽSK.

³⁴ Z anglického *bottom-up approach*.

³⁵ Podľa získaných dát kritériá na výber PZ IÚI nemajú schválené nasledovné územia UMR: UMR Prievidza, UMR Ružomberok - Liptovský Mikuláš, UMR MFO Michalovce, UMR Košice, UMR Martin, UMR Žilina, UMR Nitra, UMR Poprad-Svit-Kežmarok a UMR Trenčín.

³⁶ Podľa získaných dát mali v minulosti vytvorené KR UMR so štruktúrou komôr nasledovné územia: UMR Humenné, UMR Poprad-Svit-Kežmarok.

OS. Z pohľadu samospráv zreteľne prispievajú k skvalitňovaniu implementácie IÚS.³⁷ Oproti krajom je však v prípade území UMR nutné pri posudzovaní vyváženosti partnerstva vziať do úvahy limitovanú schopnosť územia generovať subjekty OS, veľkosť konkrétneho územia a územného orgánu, a tiež pripravenosť subjektov OS podieľať sa na implementácii IÚM. Rolu zohráva aj profil subjektov OS, keďže v rámci územia UMR ide skôr o menšie organizácie, ktoré nemusia na seba viazať iných aktérov.

V oboch prípadoch – RP a KR UMR – existuje možnosť, aby subjekty OS, respektíve aktéri mimo samosprávu, ochromili schvaľovanie aktualizácie projektových zásobníkov a PZ IÚI. Vzhľadom na to, že pre uznášaniaschopnosť územných orgánov je potrebná účasť nadpolovičnej väčšina členov, ich účasť na zasadnutiach je zásadná. Zo získaných dát však vyplýva, že subjekty OS nemajú motiváciu blokovať rozhodovací mechanizmus územných orgánov. **Zároveň sa však ukazuje, že nižšia miera vplyvu na rozhodovanie sa môže prejavovať napríklad v zníženej aktivite a účasti členov Komory sociálno-ekonomických partnerov v RP.**

Gestori prípravy a implementácie IÚS považujú účasť subjektov OS za dôležitú. Aj keď ich vplyv môže byť vzhľadom na nastavenie modelu limitovaný, vnímajú ich príspevky na zasadnutiach ako prínosné z hľadiska heterogenity pohľadov a odbornosti. Taktiež prispievajú k skvalitneniu diskusie a nastavenia PZ IÚI.

Účasť v územných orgánoch vo všeobecnosti pozitívne hodnotia aj subjekty OS, ktoré sú členmi RP a KR UMR. Zhodujú sa, že ide o dôležitý prvok viacúrovňového riadenia regionálneho rozvoja. Vyskytli sa však aj kritické postoje vo vzťahu k reálnemu vplyvu členov Komory sociálno-ekonomických partnerov na implementáciu IÚS. Zaujímavým zistením je v tomto prípade opačné hodnotenie subjektov OS v rámci jednej Komory sociálno-ekonomických partnerov v RP BBSK. Zatiaľ čo jeden subjekt považuje zastúpenie iných aktérov ako samospráv v konkrétnej RP za nedostatočné, opačný pohľad druhého subjektu OS v Komore sociálno-ekonomických partnerov zdôrazňuje, že zloženie orgánu skutočne reflektuje kľúčových aktérov v kraji.

Rozhodujúca pozícia KR SPR je vnímaná aj subjektami OS zastúpených v komorách sociálno-ekonomických partnerov RP. **Vo všeobecnosti sú stanoviská KR SPR chápané ako potvrdenie územia, že predkladané projektové zámery sú v súlade s prioritami a špecifickými potrebami konkrétneho SPR a uznesenia KR SPR predstavujú kľúčový vstup do schvaľovania na pôde RP.** Zároveň to však môže vplývať na obmedzenie diskusie ohľadne definovania a prioritizácie PZ IÚI na úrovni RP, keďže tá sa preniesla najmä na zasadnutia KR SPR.

Vplyv subjektov OS na implementáciu IÚI

Súčasťou implementácie princípu partnerstva a jeho napĺňania je nielen zapojenie subjektov OS do tvorby IÚS, tak ako to predpokladá európska legislatíva, ale taktiež umožnenie podieľať sa na implementácii územnej stratégie. Môžeme pozorovať rozdielnu mieru vplyvu subjektov OS na výber a schvaľovanie PZ IÚI. Tá sa odvíja od viacerých faktorov. Predpokladom pre umožnenie ich zapojenia do partnerstva v implementačnej fáze je prítomnosť v územných orgánoch – či už priamo, alebo sprostredkované prostredníctvom naviazania na členov územných orgánov. Vo všeobecnosti platí, ak sú subjekty OS zapojené do tvorby územnej stratégie, t. j. sú rozpoznané gestorom prípravy

³⁷ Subjekty OS sú členmi KR UMR v týchto územiach: UMR Zvolen, UMR Prešov, UMR Košice, UMR Lučenec, UMR MFO Michalovce, UMR Rimavská Sobota, UMR Ružomberok-Liptovský Mikuláš, UMR Trnava a UMR Žilina.

a implementácie územnej stratégie, alebo sa svojou silou a aktivitou dokážu zapojiť do jej tvorby, majú vyšší predpoklad podieľať sa na implementácii IÚS prostredníctvom účasti na rozhodovaní o výbere PZ IÚI. **V súčasnom nastavení IÚM sa zapojenie subjektov OS už vo fáze tvorby územných stratégií javí ako významné, keďže aktivitou v procese tvorby IÚS mohli posilniť svoju pozíciu a rozpoznateľnosť.** Je to o to viac dôležité, pretože v určitom bode bolo potrebné dospieť ku konsenzu, ktoré PZ IÚI budú mať podporu pri schvaľovaní vzhľadom na strop alokácií a časovú náročnosť rozpracovania a realizácie IÚI.

V prípade rozhodovacieho mechanizmu krajov, v ktorých existujú SPR, je vplyv subjektov OS naviazaný na členstvo v KR SPR, keďže práve na pôde týchto orgánov dochádza *de facto* k rozhodovaniu a k možnosti vplývať na implementáciu IÚS. Môžeme teda konštatovať, že v PSK, TSK a ŽSK majú subjekty OS väčší predpoklad vplývať na implementáciu IÚS, keďže členmi niektorých KR SPR sú aj subjekty OS. V prípade PSK sa jedná o všetky KR SPR.³⁸ Avšak aj v krajoch, ktoré nemajú vytvorené strategicko-plánovacie regióny, je predpoklad vplyvu subjektov OS prítomný. V BSK a v TTSK to vyplýva z vyššieho počtu subjektov OS v Komore sociálno-ekonomických partnerov. Súčasne je tento predpoklad podporený aj profilom subjektov OS. Jedná sa o tzv. strešné organizácie, respektíve o väčšie, kapacitne vybavenejšie a v území etablovanejšie organizácie. Takéto subjekty OS prirodzene viažu na seba ďalšie subjekty OS. Vyššie uvedené platí aj pre územia UMR. V prípade KR UMR je však potrebné brať do úvahy, že pokrývajú geograficky menšie územie, ktoré je výraznejšie limitované schopnosťou vygenerovať väčší počet subjektov OS a kapacitná schopnosť subjektov OS podieť sa na IÚM je obmedzenejšia.

Samotné členstvo v územných orgánoch však nepredstavuje jediný a dostatočný predpoklad pre zapojenie subjektov OS do implementácie IÚS a uplatňovania princípu partnerstva. **Aktivita a schopnosť generovať postoje reprezentujúce aj ďalších aktérov na pôde územných orgánov, vytvárať a udržiavať vzťahy so samosprávami, pripravenosť a znalosť podmienok IÚM predstavujú kľúčové aspekty pre účasť na implementácii IÚI.** Je však dôležité zobrať do úvahy náročnejšiu východiskovú pozíciu subjektov OS, ktoré sa stretávajú s nedostatkom kapacít (personálnych, finančných a odborných), predovšetkým pokiaľ ide o subjekty pôsobiace v SPR a UMR. Rolu zohráva, ale aj znalosť samosprávy prostredia OS na svojom území a jej pravidelné a aktívne mapovanie subjektov OS. Nemenej dôležité je vnímanie a akceptácia subjektov OS ako relevantného partnera v rámci integrovaného územného mechanizmu.

Napĺňanie mandátu je spojené aj so znútornením si role člena územného orgánu a pochopením, že ich kompetencia zabezpečovať implementáciu IÚS smeruje ku komplexnému rozvoju územia. A to aj v oblastiach, ktoré nie sú ich prioritnou oblasťou pôsobenia. **Z tohto hľadiska je pre zabezpečenie vplyvu kľúčový nielen mechanizmus identifikácie aktérov, výberu členov, ale rovnako dôležité je aktívne napĺňanie mandátu a akcieschopnosť všetkých členov územných orgánov.**

Ďalším aspektom, ktorý môže vytvárať predpoklad pre nielen posilnenie vplyvu subjektov OS, ale taktiež pre kvalifikovanejší výber projektových zámerov, ktoré by prispeli k rozvoju územia, je **tzv.**

³⁸ Nastavenie zloženia KR SPR nie je špecificky definované metodickými usmerneniami RO. *Metodické usmernenie k podpore integrovaného územného rozvoja, verzia 3.1* ukladá, že "Príloha 1 Vzorový štatút a rokovací poriadok rady partnerstva a Príloha 2 Vzorový štatút a rokovací poriadok kooperačnej rady udržateľného mestského rozvoja sa použijú primerane pre štatút a rokovací poriadok kooperačnej rady strategicko-plánovacieho regiónu."

otvorený zber projektových zámerov prostredníctvom zverejnenej výzvy alebo online zberu. Z dát vyplýva, že k tomu pristupujú predovšetkým kraje. Tie disponujú online nástrojmi v podobe dedikovaných webov alebo aplikácií, cez ktoré potenciálny žiadateľ môže zaslať projektový zámer technickému sekretariátu RP.³⁹ Aj vo fáze, kedy sú vyhlásené všetky výzvy na IÚI a v územiach existuje dohoda podpory kľúčových projektov, aj vzhľadom na limitované výšky územných alokácií, prístupný zber zámerov má svoje opodstatnenie. V prípade, že projektové zábery nie sú v stave pripravenosti, a súčasne je prítomný otvorený proaktívne komunikovaný zber PZ IÚI, existuje priestor pre rozšírenie projektových zásobníkov aj o ďalšie zábery. Zároveň sa zvyšuje informačná a mobilizačná báza pre potenciálnych predkladateľov zámerov. Iným príkladom, ktorý môže byť alternatívou k otvorenému zberu prostredníctvom technického nástroja, je zverejnenie informácie na webe samosprávy⁴⁰ alebo proaktívne oslovanie aktérov cez členov RP a KR UMR a aktérov, s ktorými samospráva spolupracuje⁴¹. To však predpokladá, že samospráva disponuje minimálne databázou a v ideálnom prípade komplexnou mapou aktérov pôsobiacich na danom území.

Z hľadiska možnosti subjektov OS podieľať sa na implementácii IÚM nielen priamo, ale aj sprostredkované, je okrem budovania vzťahu so samosprávou a inými subjektami OS, prípadne ďalšími aktérmi, dôležitá otvorenosť a prístupnosť IÚM. **Na základe dostupných dát možno konštatovať, že územné orgány sprístupnili a zverejňujú informácie súvisiace s aktualizáciou projektových zásobníkov, harmonogramom zasadnutí, kritériami pre výber PZ IÚI a prijatými uzneseniami. Je však možné pozorovať rozdielnu kvalitu zverejňovania a prístupnosti informácií.** Zasadnutia RP sú verejné a súčasne sa ich môžu zúčastňovať aj predkladatelia PZ IÚI. Zasadnutia KR UMR sú taktiež sprístupnené verejnosti, avšak do výšky kapacity miesta zasadnutia. Neverejné zasadnutia sú organizované len v prípade, že územné orgány rozhodujú o vnútorných záležitostiach. Pred samotnými zasadnutiami niektoré RP organizujú samostatné stretnutia komôr v snahe prediskutovať predkladané PZ IÚI ešte pred riadnym zasadnutím.⁴² **Všeobecne však o účasť na zasadnutí územných orgánov nejavia záujem iní aktéri ako jej členovia či hostia, ktorých účasť je priamo spojená s predkladanými PZ IÚI.** Prípadne sa jedná o odborníkov, ktorí poskytujú expertné stanoviská k PZ IÚI. Zasadnutia prebiehajú najmä prezenčne, ale v prípade, že je potrebné nanovo schváliť PZ IÚI v súvislosti s nastavením výzvy, alebo je potrebné urýchliť proces schvaľovania, územné orgány využívajú aj procedúru *per rollam*.

Subjekty OS ako predkladatelia PZ IÚI

Subjekty OS nepredstavujú početnú skupinu predkladateľov, respektíve žiadateľov o NFP pre projekty IÚI. Vyplýva to predovšetkým z dvoch faktorov. V prvom rade PZ IÚI, ktoré sú zaradené v projektových zásobníkoch území nepredstavujú dominantné číslo. Táto skutočnosť priamo vyplýva z podmienok poskytnutia finančných zdrojov, keďže spodná hranica pre projekty IÚI je vo výške 200 000 €. Spolu s podmienkou povinného spolufinancovania projektov výzvy pre IÚI predstavujú značnú mieru finančných a administratívnych nárokov pre žiadateľov. Už v priebehu vyjasnenia alokácií a určenia oprávnených opatrení pre územia dochádzalo k „zracionálneniu“ projektových zásobníkov naprieč všetkými žiadateľmi, a to bez ohľadu na sektor ich pôsobenia. Samosprávy v jednotlivých krajoch

³⁹ Napr. PSK, BBSK, NSK a ŽSK.

⁴⁰ Takýmto spôsobom informuje potenciálnych žiadateľov o možnosti predkladať PZ IÚI NSK a pre územie UMR mesto Nitra.

⁴¹ Prax realizovaná v rámci BSK.

⁴² Napr. Ide o prax v RP NSK a RP ŽSK.

a územiach UMR museli dôjsť ku konsenzu ohľadne prioritizácie PZ s ohľadom na stropy alokácií, oprávnenosť opatrení a zaistenie rozvojového potenciálu regiónov.

Z dát vyplýva, že subjektom OS, ktorých projekty boli schválené územnými orgánmi, respektíve sú zaradené do projektového zásobníka a počíta sa s nimi v rámci určenej alokácie, disponujú finančnými a administratívnymi kapacitami, preukázali opodstatnenosť a kvalitu projektových zámerov a súčasne projekty prispievajú k naplneniu cieľov IÚS. Aj v tomto prípade možno sledovať rozdiel medzi krajinami a územiami UMR. Už spomínaný špecifický charakter území UMR predpokladá, že samosprávy, prípadne organizácie v ich zriaďovateľskej pôsobnosti či mestské podniky, sú z hľadiska podmienok výzvy pripravenejšími a kapacitne vybavenejšími nositeľmi PZ IÚI. Aj vyjadrenia subjektov OS potvrdili, že sa skôr uchádzajú o iné typy zdrojov – napríklad o granty poskytované krajinami alebo v prípade fondov EÚ o dopytové výzvy či výzvy z programu Interreg.

Druhým dôležitým faktorom je schopnosť predkladateľov PZ získať podporu samospráv. Tá je kľúčová najmä v prípade SPR a území UMR. Ak chceli subjekty OS uspieť v konkurencii ďalších PZ, nevyhnutným predpokladom bola komunikácia so samosprávami a ďalšími členmi KR SPR a KR UMR. **Vzhľadom na to, že IÚI sú vo všeobecnosti považované ako pokračovanie IROP – t. j. zdroje určené pre samosprávy, tendencia prioritizovať a naplňovať alokáciu tzv. samosprávnymi PZ je prítomná naprieč všetkými územiami. Je však dôležité, aby dominantnejšie postavenie samosprávy negatívne neovplyvnilo dosahovanie cieľov IÚS, t. j. aby konsenzus aktérov neprevážil nad kvalitou projektových zámerov.**

Participatívna tvorba výziev pre IÚI

Participatívny proces tvorby výziev pre IÚI je ukotvený metodickými dokumentmi RO. Realizácia participatívnej tvorby výziev taktiež predstavuje spôsob podieľania sa subjektov OS na implementácii IÚM. V súlade s prijatými usmerneniami RO orgán zasielal územným orgánom prostredníctvom TS RP a AK UMR návrhy výzvy na predkladanie ŽoNFP pre projekty IÚI vrátane všetkých príloh. V stanovenej lehote 10 dní mali členovia územných orgánov možnosť písomne pripomenkovať znenie návrhu a prostredníctvom koordinačných orgánov navrhnúť zmeny.⁴³

Na základe dát bolo potvrdené dodržanie tohto postupu naprieč všetkými územnými orgánmi. Napriek tomu, že usmernenia neobmedzovali možnosť vstúpiť do písomného pripomenkovania aj aktérom mimo členov územných orgánov, ukazuje sa, že pripomenkujúcimi boli najmä členovia RP a KR UMR a potenciálni žiadatelia, ktorých projekty sú zaradené do zásobníkov PZ. Vyplýva to predovšetkým z toho, že koordinačné orgány predovšetkým informujú o možnosti pripomenkovať návrh výzvy práve tieto skupiny aktérov. Tento postup je pozorovaný najmä v rámci území UMR, čo je pravdepodobne ovplyvnené aj charakterom a špecifikami území UMR, ktoré boli popísané v predošlých kapitolách. Vyskytujú sa však aj príklady, kedy TS RP a AK UMR informujú o procese pripomenkovania aj aktérov, ktorí nemajú zastúpenie v územnom orgáne či neplánujú predložiť PZ IÚI, no svojimi pripomenkami by mohli skvalitniť navrhovanú výzvu. Zvolený postup je však takmer zakaždým ovplyvňovaný viacerými faktormi a aspektmi – povahou výzvy, kapacitami koordinačných orgánov, časovým tlakom a tiež prehľadom samospráv o relevantných aktéroch.

⁴³ V súčasnosti sú už všetky výzvy pre IÚI vyhlásené, preto už participatívnym procesom tvorby výziev nedochádza.

Na základe dát sa ukázal taktiež rozdielny prístup subjektov OS. Jedna skupina subjektov OS, ktoré sú členmi územných orgánov, posúvala informáciu o pripomienkovaní ďalším subjektom OS a aktérom relevantným pre dané opatrenia a proaktívne zbierala podnety. Zatiaľ čo druhá skupina takýto postup neaplikovala. Medzi najčastejšie dôvody je uvádzaný nedostatok kapacít, nevnímanie potreby oslovovať ďalších aktérov, respektíve subjekty OS dôvod neuviedli.

Odporúčania pre prípravu a implementáciu programového obdobia 2028 - 2034

Tvorba IÚS

- Gestorom tvorby a implementácie IÚS odporúčame **dôkladnú evaluáciu procesu tvorby IÚS v programovom období 2021-2027**. Na základe vyhodnotenia určiť nedostatky, stanoviť riešenia pre ich predchádzanie a navrhnuť procesné kroky a aktivity. Evaluácia by mala jasne rozlišovať systémové nedostatky na úrovni riadiaceho orgánu a implementačné nedostatky na úrovni územia.
- Gestorom tvorby a implementácie IÚS odporúčame **včasné a komplexné dizajnovanie participatívneho procesu tvorby IÚS pri dodržaní štandardov a princípov riadnej participácie**. Dôraz by mal byť kladený najmä na stanovenie cieľov participatívneho procesu, dôkladnú *analýzu stakeholderov* a zostavenie mapy aktérov, z ktorej vstúdu potenciálni účastníci procesu. Nevyhnutou súčasťou dizajnu participatívneho procesu je vhodné určenie metód a formátov zapájania účastníkov a ich adekvátne použitie v konkrétnych fázach procesu. Dizajn a realizáciu participatívneho procesu odporúčame konzultovať s Úradom splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti.
- Gestorom tvorby a implementácie IÚS odporúčame pri realizácii participatívneho procesu tvorby IÚS klást špecificky dôraz na **komunikáciu s aktérmi a manažment očakávaní účastníkov** participatívneho procesu. Účastníci musia byť zreteľne informovaní o podmienkach, priebehu a očakávaných výstupoch a výsledkoch participácie, čím je možné nastaviť realistické očakávania účastníkov procesu.
- Gestorom tvorby a implementácie IÚS odporúčame priebežné **informovanie a dokumentovanie procesu prostredníctvom dedikovaného online nástroja**, ktorý je možné využiť v procese tvorby IÚS a následne aj vo fázach implementácie a evaluácie IÚM. V procese tvorby IÚS je možné v online nástroji vytvoriť priestor pre **otvorený zber potrieb a zámerov**, prípadne umožniť zapojenie aktérov do tvorby IÚS cez simplicítné a efektívne nástroje s cieľom generovať IÚI s rozvojovým potenciálom. Agregovanie informácií a schválených výstupov na jednom mieste podporí transparentnosť a otvorenosť IÚM, kapacitne odľahčí koordinačný aparát a zefektívni komunikáciu s predkladateľmi PZ IÚM a širšiu verejnosťou. Riešením môže byť vytvorenie centrálného jednotného nástroja na národnej úrovni namiesto individuálnych riešení v územiach.
- Gestorom tvorby a implementácie IÚS odporúčame vytvoriť pozíciu **koordinátora participácie** po vzore BBSK, ŽSK, KSK, PSK a NSK. Respektíve vyčleniť personálne kapacity pre koordinátora participácie v rámci koordinačných orgánov RP a KR UMR. Kompetencie koordinátora participácie predstavujú najmä koordináciu celkového dizajnovania a realizácie procesu tvorby, priebežné spracovanie a publikovanie výstupov procesu a taktiež koordináciu interných procesov vecných odborov a oddelení v rámci úradu gestora prípravy

a implementácie IÚS.⁴⁴ Predovšetkým územiám UMR môže vytvorenie pozície koordinátora uľahčiť mapovanie aktérov a realizáciu participatívneho procesu.

- RO a spolugestorom NRPP odporúčame dodržanie časového plánu tvorby NRPP s ohľadom na tvorbu územných stratégií a potrebu včasného určenia priorít a cieľov v IÚS. Ďalej odporúčame, aby RO sprocesoval záväzný harmonogram a koordináciu prípravy dokumentov tak, aby územia mali jasné podmienky ešte pred začiatkom tvorby IÚS.
- RO odporúčame čo najskoršie vydanie metodických usmernení k tvorbe IÚS pre nadchádzajúce programové obdobie. Súčasne odporúčame včasné vyjasnenie vzťahu medzi strategickými dokumentmi – t. j. IÚS a PHRSR.
- RO odporúčame umožniť územným orgánom **využiť finančné zdroje z fondov EÚ na vytvorenie kapacít koordinátora participácie a prípravu participatívneho procesu** tvorby budúcej územnej stratégie.
- RO odporúčame **definovanie podmienok a nastavenie mechanizmu IÚI už v čase tvorby NRPP**. Je nevyhnutné, aby územia mali garantované inštrukcie ohľadne predpokladanej výšky alokácie. Otázka oprávnenosti špecifických cieľov by mal byť výsledkom dialógu medzi národnou úrovňou a územiami samosprávnych krajov a UMR. Súčasne je dôležité, aby sa **zmeny podmienok a "pravidiel hry" vo fáze implementácie maximálne eliminovali**.
- Samosprávam odporúčame **vyvolať diskusiu ohľadne možných prienikoch** medzi prioritami samosprávy, subjektami OS a ďalšími aktérmi s cieľom navrhnutia IÚI alebo partnerských projektov.
- Subjektom OS, ktoré majú záujem podieľať sa na implementácii IÚM v budúcom programovom období, odporúčame **prihlásiť sa do verejných výziev pre zapojenie sa do participatívnej tvorby IÚS** a **proaktívne kontaktovať samosprávy** s ponukou podieľať sa na procese tvorby územnej stratégie, s návrhom projektových zámerov a aktivít a **vyvolať diskusiu ohľadne možných prienikoch** medzi prioritami samosprávy, subjektami OS a ďalšími aktérmi s cieľom navrhnutia IÚI alebo partnerských projektov.
- Komore mimovládnych neziskových organizácií Rady vlády Slovenskej republiky pre mimovládne neziskové organizácie odporúčame **aktívne mapovanie a sieťovanie subjektov OS v jednotlivých územiach a sektoroch na úrovni VÚC a UMR**.

Mechanizmus územných orgánov

- RO odporúčame **minimálne zachovať vzorové štatúty RP a KR UMR, ktoré určujú tzv. minimálny štandard zloženia územných orgánov**. Odporúčame však zamerať sa na **vyprecizovanie definovania aktérov z občianskej spoločnosti v spolupráci s Úradom splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti. Definovanie subjektov OS musí vychádzať z [Delegovaného nariadenia Komisie \(EÚ\) č. 240/2014 zo 7. januára 2014 o európskom kódexe správania pre partnerstvo v rámci európskych štrukturálnych a investičných fondov](#) a z budúceho nariadenia EP a Rady (EÚ)**.
- Gestorom prípravy a implementácie IÚS na úrovni krajov odporúčame **zadefinovať mechanizmus výberu a nominácií členov do komôr sociálno-ekonomických partnerov RP pri zohľadnení špecifik daného územia a dodržaní súladu s európskou legislatívou** (príklady

⁴⁴ Bližší popis role a náplň práce koordinátora participácie je dostupný na: https://www.minv.sk/?ros_participacia2_RUS_koordinatori_opis_pracovnej_pozicie.

štruktúrovaných mechanizmov sú uvedené v časti *Mechanizmus výberu a nominácií subjektov OS do územných orgánov na strane 6*). Nastavenie mechanizmu odporúčame konzultovať s Úradom splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti.

- Gestorom prípravy a implementácie IÚS UMR odporúčame zadefinovať mechanizmus výberu a nominácií subjektov OS a sociálno-ekonomických partnerov do kooperačných rád UMR pri zohľadnení špecifik daného územia a dodržaní súladu s európskou legislatívou (príklady štruktúrovaných mechanizmov sú uvedené v časti *Mechanizmus výberu a nominácií subjektov OS do územných orgánov na strane 6*). Nastavenie mechanizmu odporúčame konzultovať s Úradom splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti.
- Gestorom prípravy a implementácie IÚS a budúcim členom územných orgánov odporúčame pri tvorbe projektových zásobníkov a následnom výbere PZ IÚI **vyvážene zohľadňovať kvalitu projektových zámerov, ich rozvojový potenciál a investičné potreby samospráv pri maximálnom zachovaní integrovanosti projektov a napĺňaní cieľov budúcich IÚS**.
- Gestorom prípravy a implementácie IÚS odporúčame **umožniť otvorený zber projektových zámerov prostredníctvom zverejnenej výzvy alebo online zberu aj po schválení IÚS**. Dostupný zber PZ IÚI umožňuje rozšírenie projektových zásobníkov, skvalitnenie výberového procesu a akceleráciu nahradenia takých projektových zámerov, ktoré nie sú v očakávanom stave rozpracovania. Otvorený zber taktiež podporuje informovanosť a mobilizuje potenciálnych predkladateľov zámerov.
- Gestorom prípravy a implementácie IÚS odporúčame vytvoriť **udržateľný mechanizmus poradných platforiem po vzore tematických komisií**, ktorý by prispieval k odbornému a kvalitatívnemu posúdeniu PZ IÚI a zároveň neochromoval funkčnosť územných orgánov.

Participatívna tvorba výziev pre IÚI

- RO odporúčame pri definovaní štandardov participatívnej tvorby výziev IÚI riadiť sa **odporúčacím materiálom Participatívna tvorba dopytových výziev⁴⁵ a adekvátne využiť postupy a metódy uvedené v materiáli**. Odporúčame nastavovanie dizajnu participatívneho procesu tvorby výziev pre IÚI v spolupráci s Úradom splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti.
- Subjektom OS, ktoré sú členmi RP a KR UMR, odporúčame **proaktívne posúvať informáciu o možnosti pripomienkovať znenie návrhu výzvy pre IÚI** ďalším subjektom OS pôsobiacim na danom území s cieľom podporiť zapojenie širšieho spektra pohľadov a rozpoznateľnosť subjektov OS v území.

Všeobecné odporúčania

- RO odporúčame vyvolať diskusiu ohľadne zosúladenia európskej a národnej legislatívy vo vzťahu k určeniu partnerov a definovaniu skupín partnerov.

Dizajn a použité metódy evaluácie

Evaluácia uplatňovania princípu partnerstva vo vzťahu k OS v IÚM na území krajov UMR bola realizovaná prostredníctvom kvalitatívnych a kvantitatívnych metód. Do zberu dát boli zapojení respondenti zo všetkých TS RP (cez hĺbkové pološtruktúrované rozhovory) a všetkých KR UMR (cez

⁴⁵ Materiál dostupný na: https://www.minv.sk/?metodicke_dokumenty.

hĺbkové pološtrukturované rozhovory alebo kvalitatívny dotazníkový zber). Pološtrukturované rozhovory boli realizované aj so zamestnancami Odboru metodiky a koordinácie integrovaných územných stratégií, Sekcie programovania a podpory Programu Slovensko MIRRI SR a zamestnancami Európskej komisie (DG REGIO). Subjekty OS zastúpené v územných orgánoch boli do zberu dát zapojené prostredníctvom kvalitatívneho dotazníka alebo pološtrukturovaných rozhovorov.

Metódy zberu dát

1) Analýza platnej európskej a národnej legislatívy a metodických dokumentov

Najmä nižšie uvedené dokumenty:

- [Delegované nariadenie Komisie \(EÚ\) č. 240/2014 zo 7. januára 2014 o európskom kódexe správaní pre partnerstvo v rámci európskych štrukturálnych a investičných fondov](#)
- [Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2021/1060 z 24. júna 2021, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde plus, Kohéznom fonde, Fonde na spravodlivú transformáciu a Európskom námornom, rybolovnom a akvakultúrnom fonde a rozpočtové pravidlá pre uvedené fondy, ako aj pre Fond pre azyl, migráciu a integráciu, Fond pre vnútornú bezpečnosť a Nástroj finančnej podpory na riadenie hraníc a vízovú politiku](#)
- [Jednotný metodický rámec pre prípravu integrovaných územných stratégií a integrovaných územných investícií v Slovenskej republike v programovom období 2021 – 2027 verzia 2.0](#)
- [Metodický dokument riadiaceho orgánu pre Program Slovensko č. 8](#)
- [Zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja](#)

2) Desk research webových stránok územných orgánov a riadiaceho orgánu

Predmetom skúmania boli štatúty územných orgánov a zoznamy členov územných orgánov, sprievodné dokumenty zo zasadnutí územných orgánov a ďalšie súvisiace informácie

3) Pološtrukturované rozhovory:

Hĺbkové rozhovory boli realizované s respondentmi z:

- TS RP BBSK
- TS RP BSK
- TS RP KSK
- TS RP NSK
- TS RP PSK
- TS RP TSK
- TS RP TTSK
- TS RP ŽSK
- AK UMR Poprad – Svit – Kežmarok
- AK UMR Prešov
- AK UMR Prievidza – Nováky
- AK UMR Zvolen

- DG REGIO
- Odboru metodiky a koordinácie integrovaných územných stratégií, Sekcie programovania a podpory Programu Slovensko MIRRI SR (RO)

4) Kvalitatívny dotazníkový zber

Zber bol realizovaný prostredníctvom troch samostatných dotazníkov, do ktorých boli oslovení:

- AK UMR Bratislava, AK UMR Banská Bystrica, AK UMR Humenné, AK UMR Košice, AK UMR Lučenec, AK UMR Michalovce, AK UMR Martin, AK UMR Nové Zámky – Komárno, AK UMR Rimavská Sobota, AK UMR Ružomberok – Liptovský Mikuláš, AK UMR Trenčín, AK UMR Trnava, AK UMR Žilina, AK UMR Nitra
- 32 subjektov OS, ktorí sú členmi RP krajov
- 12 subjektov OS, ktorí sú členmi v KR UMR

Metódy spracovania dát

- Kvalitatívna obsahová analýza, ktorej základom bola kódovacia schéma a kódovanie dát z rozhovorov a dotazníkov
- Deskriptívna štatistika

Priebeh spracovania hodnotiacej správy

- jún - júl 2025: analýza dokumentov a platnej legislatívy, *desk research*
- august - november 2025: zber dát cez pološtruktúrované rozhovory a kvalitatívne dotazníky
 - 1/ TS RP (8) a AK KR UMR (18)
 - 2/ RO a DG REGIO
 - 3/ subjekty OS v RP a KR UMR
- november - december 2025: spracovanie dát a finalizácia dokumentu
- 2Q 2026 - prezentácia dokumentu na 1. zasadnutí MV P SK v 2026

Projekt „Efektívne zapojenie občianskej spoločnosti do implementácie a monitorovania fondov EÚ zavádzaním participatívnych postupov v programovom období 2021 – 2027 – II.“ sa realizuje vďaka podpore z Programu Slovensko 2021 – 2027 z prioritnej osi Technická pomoc, ktorá je spolufinancovaná Európskou úniou.